

УДК 364.04

Биховченко В.П.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Університету державної фіскальної служби України

Козицька І.Є.
студентка
Університету державної фіскальної служби України

Олексієнко Т.М.
студентка
Університету державної фіскальної служби України

БЕЗРОБІТТЯ В УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ

UNEMPLOYMENT IN MANAGEMENT SOCIOECONOMIC PROCESS IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено безробіття в Україні в цілому та в регіонах. Проаналізовано динаміку рівня безробіття за останні дев'ять років. Проведено статистичний аналіз рівня безробіття за статтю, віковими групами та місцем проживання. Визначено, що проблема безробіття в Україні є однією з ключових на сучасному ринку праці. На основі проведеного аналізу запропоновано заходи щодо зменшення рівня безробіття.

Ключові слова: безробіття, рівень безробіття, працездатне населення, робочі місця, ринок праці.

АННОТАЦІЯ

В статье исследованы безработицы в Украине в целом и в регионах. Проанализирована динамика уровня безработицы за последние девять лет. Проведен статистический анализ уровня безработицы по полу, возрастным группам и месту жительства. Определено, что проблема безработицы в Украине является одной из ключевых на современном рынке труда. На основе проведенного анализа предложены меры по уменьшению уровня безработицы.

Ключевые слова: безработица, уровень безработицы, трудоспособное население, рабочие места, рынок труда.

ANNOTATION

In article discovered the problem of unemployment in Ukraine and in the regions. Analyzed the dynamics of the unemployment rate for the past nine years. Statistical analysis of unemployment population by gender, age and place of residence was done. It was determined that the problem of unemployment in Ukraine is a key problem in modern labor market. Based on the analysis we proposed measures which will help to reduce unemployment.

Keywords: unemployment, rate of unemployment, working-age population, employment, labor market.

Постановка проблеми. Безробіття – соціально-економічне явище, відповідно до якого частина осіб не має можливості реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування [1].

Сьогодні безробіття стає на заваді розвитку економіки в сучасному суспільстві не тільки в Україні, а й у всьому світі. Високі темпи його зростання становлять загрозу національній безпеці та можуть бути ключовою причиною соціально-економічної дестабілізації у життєзабезпеченні країни.

Нині в Україні спостерігаються значні диспропорції між попитом і пропозицією робочої

сили, що є наслідком низького рівня заробітної плати та нестачею робочих місць. Зазначені фактори зумовлюють відтік працездатного населення в інші країни, які мають розвинений ринок праці та на багато вищий показник рівня середнього доходу на одну особу.

З огляду на це, держава повинна приділити увагу нагальними питаннями, що потребують її втручання задля їх вирішення. Головними з яких є оцінення розмірів регіональних аспектів безробіття, визначення впливу макроекономічних факторів, що гальмують процес безробіття, а також запровадження дієвих заходів щодо відкриття нових робочих місць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням проблеми безробіття займалися такі вчені, як Л. Ярова, Ю. Барський, М. Хом'як, І. Давидова та інші.

Мета статті полягає в дослідженні сучасного стану безробіття та запровадженні заходів щодо гальмування процесу безробіття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Станом на грудень 2015 р. в Україні було зареєстровано 490,8 тис. безробітних [2]. Згідно з даними ЦРУ, рівень безробіття в нашій країні становить 8,8%. Як написано в Business Insider, американському новинному веб-сайті бізнесу та технологій, створеному в лютому 2009 р. із штаб-квартирою в Нью-Йорку [3], Україна займає 15-те місце у списку «найзнедоліших» країн світу. На жаль, економіка нашої країни постраждала від фінансової кризи, однак до 2010 р. вона відновилася. Новим поштовхом для її спаду стала анексія Росією АР Крим. Так, ВВП у 2014 р. порівняно з 2013 р. зменшився на 6,8%, також стримують розвиток України політична корупція та неефективне проведення реформ [3].

Державний комітет статистики України розробив систему аналітичних показників ринку праці, у якому визначив основні розділи, серед яких:

– економічна активність населення (розподіл населення за статусом економічної активності, абсолютні показники та відносні рівні економічної активності, зайнятості, безробіття);

- кількість і категорії зайнятих;
- рух робочої сили;
- робочий час і його використання;
- оплата праці (загальні та середні показники оплати праці, їх структура та динаміка);
- умови праці та соціальний захист працівників.

На кінець 2015 р. в Україні рівень безробіття серед осіб працездатного віку (розрахований за методологією МОП) становив 9,6%. Це найвищий за 2009 р. показник безробіття (див. рис. 1) [2].

Серед осіб працездатного віку найвищі показники рівня безробіття зафіксовано в Луганській (16,6%), Донецькій (14,1%), Полтавській (13,0%), Житомирській (12,1%), Тернопільській (12,1%) та Чернігівській (12,1%) областях. Найменше потерпала економіка від безробіття у Дніпропетровській та Київській областях, а також м. Київ, де рівень безробіття становив 6,9% [2].

Загальна чисельність безробітних серед працездатного населення становить майже 1,7 млн осіб, серед яких 59% – чоловіки. При цьому майже 67% безробітних проживають у містах. Серед населення віком від 15–24 років рівень безробіття спостерігається на рівні близько 23%. Необхідно зазначити, що серед чоловіків безробітних більше, ніж серед жінок, у середньому на 2,8% (див. табл. 1) [2].

Одним із важливих засобів збільшення зайнятості населення і зменшення безробіття є

залучення до підприємництва і самозайнятості безробітних громадян. Але станом на 1 січня 2015 р. кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців в Україні зменшилася порівняно з 2014 р. на 7%, що зумовило збільшення кількості безробітних [2].

Рис. 1. Динаміка рівня безробіття населення України на кінець 2007–2015 рр.

Найвищий рівень безробіття спостерігається серед найпростіших професій. Так, станом на 2015 р. цей показник становив 21,3 тис. осіб, це на 700 осіб більше порівняно з 2014 р. (див. рис. 2). Рівень безробіття серед працівників сфери торгівлі та послуг і робітників з обслуговування зменшився з 18,8 до 18,7 тис. осіб. Найнижчий рівень безробіття спостерігається у кваліфікованих робітників сільського та лісового господарства – 1,7 тис. осіб, що також збільшився порівняно з 2013 р. А рівень безробітних серед технічних службовців зменшився з 3,3 до 3,2 тис. осіб [4].

За рівнем безробіття значна частина областей України знаходиться в інтервалі 9,0–11,2% (середній рівень безробіття по всій країні стано-

Таблиця 1
Рівень безробіття населення України (за методологією МОП) у 2015 р., %

Показники	Усього	У тому числі за віковими групами, років							Працездатного віку
		15–24	25–29	30–34	35–39	40–49	50–59	60–70	
Населення в цілому	9,3	23,1	11,1	9,3	8,1	7,3	6,0	0,1	9,7
Жінки	7,5	22,4	9,7	7,6	6,9	5,6	4,4	0,1	8,0
Чоловіки	10,8	23,7	12,2	10,6	9,3	9,1	7,6	0,0	11,2
Міські поселення	9,2	23,2	10,4	9,1	8,2	7,4	6,2	0,1	9,5
Сільська місцевість	9,5	23,1	13,1	9,7	8,0	7,1	5,6	0,0	10,2

Таблиця 2
Рівень безробіття станом на кінець 2015 р.

Групи регіонів за рівнем безробіття, %	Області	Середній рівень зайнятості, %	Концентрація безробітного населення, %
6,8–9,0	Київська, Дніпропетровська, Одеська, Харківська, Львівська, Івано-Франківська, Миколаївська	57,5	4,5
9,0–11,2	Чернівецька, Закарпатська, Вінницька, Запорізька, Волинська, Рівненська, Хмельницька, Черкаська, Кіровоградська, Херсонська, Сумська	55,4	3,3
11,2–13,4	Тернопільська, Житомирська, Чернігівська, Полтавська	53,7	3,9
13,4–15,6	Донецька, Луганська	52,9	5,3

Джерело: побудовано авторами на основі [4]

вить 9,2%). Отже, існує пряма залежність між рівнем безробіття та середнім рівнем зайнятості: зі збільшенням рівня безробіття від 6,8 до 15,6% середній рівень зайнятості зменшується від 57,5 до 52,9%. Але чіткої залежності між рівнем безробіття та концентрацією безробітного населення не виявлено.

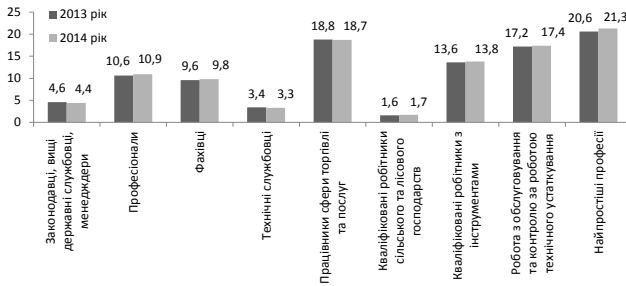

Рис. 2. Динаміка кількості безробітного населення України в 2014–2015 рр. за професійними групами, тис. осіб [2]

Для того, щоб проаналізувати ситуацію безробіття по областях України виділимо чотири групи з однаковими інтервалами (див. табл. 3) [2].

Регіони, що потрапили до першої групи за рівнем безробіття характеризуються відносно низьким рівнем безробіття порівняно з середнім рівнем у країні. Для них характерний найбільший рівень зайнятості, що свідчить про найкращу ситуацію на ринку праці у цих областях.

Друга та третя групи характеризуються меншою концентрацією безробітного населення, але сам рівень безробіття там вищий. Для четвертої групи регіонів характерна складна політична ситуація, що пояснюється веденням бойових дій на їх території. Тому на сьогодні вдаватися до заходів, що допоможуть подолати безробіття, є ризикованим.

Висновки. Таким чином для економіки України в 2011–2015 рр. характерні такі тенденції:

- щорічне зростання чисельності безробітного населення в середньому на 3,56%;
- щорічне зменшення кількості зайнятого населення в середньому на 1,23%;
- щорічне збільшення економічного безробіття на 1,3%, що говорить про значні проблеми на вітчизняному ринку праці.

Для подолання проблеми високого рівня безробіття в Україні, необхідно:

- створювати нові робочі місця в різних сферах економічної діяльності;
- підвищити загальний рівень заробітної плати;
- виділити роботодавцям кошти на перекваліфікацію працівників.

Одним із найбільш дієвих способів для утворення нових робочих місць є відновлення підприємств, що призупинили свою роботу.

Стимулювання та збереження наявних робочих місць, легалізація зайнятості та створення нових робочих місць шляхом компенсації роботодавцям єдиного соціального внеску за працевлаштування громадян, стимулювання розвитку малого підприємництва, реалізація активної політики зайнятості, забезпечення соціального захисту населення від безробіття, працевлаштування безробітних – пріоритетні напрями роботи працівників служби зайнятості, а також органів державної влади.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про зайнятість населення: Закон України від 4 липня 2013 р. № 406-VII із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 24. – Ст. 712.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Business Insider [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://businessinsider.com>.
4. Барський Ю. Перспективи підвищення економічної активності населення України / Ю. Барський // Ефективна економіка. – 2015. – № 4. – С. 12–14.